

Victoria SOLOVEI
Doctorandă
Universitatea de Stat din Moldova
Chișinău, Republica Moldova

Metode de traducere a metaforei terminologice din domeniul învățământului superior

Rezumat: Articolul abordează fenomenul metaforei terminologice la nivelul limbajului specializat al învățământului superior. Se analizează principalele metode aplicate în traducerea din engleză în română a acestor unități terminologice și factorii de ordin socio-cultural și pragmatic care influențează gradul de traductibilitate al metaforelor.

Cuvinte cheie: metaforă terminologică, domeniu sursă, domeniu țintă, terminologia învățământului superior, metodă de traducere

Résumé: Le processus de mondialisation de l'éducation auquel on assiste actuellement a imposé la nécessité d'une communication dynamique et efficace entre divers facteurs décisionnaires et entre les experts qui doivent suivre la mise en place de manière adéquate des réformes du domaine. Dans ce contexte, la traduction spécialisée devient l'instrument de base qui assure l'accès à une information pertinente dans le domaine de l'éducation. La qualité de la traduction détermine le niveau de compréhension et respectivement l'application ou l'adaptation du contenu idéationnel de la source à la spécificité du contexte de l'éducation locale.

Un défi distinctif pour la traduction dans le domaine de l'éducation est représenté par les métaphores terminologiques. Après le décryptage du contenu sémantique de la métaphore terminologique, le traducteur trouvera une stratégie adéquate de transposition du nouveau contenu cognitif dans le système terminologique visé, de telle manière que le lexème créé facilite l'encrage et la compréhension du nouveau concept auprès du public ciblé.

Dans notre étude, nous analysons les principales méthodes appliquées dans la traduction des métaphores terminologiques de la langue anglaise en roumain. Les données factuelles analysées ont été extraites du corpus parallèle élaboré à base des textes (rapports, guides...) publiés sur le site de la Commission européenne. On considère que les exemples analysés sont révélateurs, surtout que les traductions traditionnelles constituent une source officielle d'information pour les locuteurs roumains.

Dans le cadre de l'analyse qualitative, nous avons identifié trois méthodes principales de traduction des métaphores terminologiques:

a) La traduction de la métaphore d'origine par le processus de calque linguistique. Dans ce cas, le public du texte source, mais également le public du texte cible, abordent le concept suivant le même schéma (par exemple: *open university* – *universitate deschisă*, *knowledge alliance* – *alianță a cunoașterii*, *mobility flow* – *flux de mobilitate*);

b) La traduction de la métaphore d'origine par la création d'un contenu métaphorique partiellement différent. Ainsi, malgré le fait que le terme cible est toujours défini en tant que construction métaphorique, on observe un changement de point de vue, car la méthode de traduction implique un processus de modulation (par exemple: *brain drain* – *exodul de competențe*, *learning pathway* – *traseu de învățare*);

c) La traduction de la métaphore d'origine par périphrase. Dans ce cas, le traducteur utilise une manière descriptive pour le contenu sémantique de la métaphore terminologique d'origine, et le terme cible ne représente plus *une construction métaphorique* (par exemple: *home university* – *universitate de origine*, *job shadowing* – *activități de observare directă la locul de muncă*).

Pour conclure, on peut affirmer que dans la traduction des métaphores terminologiques on doit tenir compte de leurs fonctions référentielles et la méthode de traduction doit contribuer à une transparence sémantique du concept visé. Dans le cas où le modèle expérimental et cognitif porterait une signification universelle, les foyers métaphoriques peuvent être traduits par l'emprunt des terminologies de la langue cible. De la même manière, les lexèmes qui ont servi de base à la construction métaphorique présentent des nuances de sens différents, le traducteur doit trouver un autre

lexème pour la fonction du foyer métaphorique, qui sera adéquate pour le système linguistique et terminologique de la langue en question. Quand la traduction d'une métaphore par métaphore n'est pas possible, une stratégie viable pour la terminologie du domaine de l'éducation est la traduction descriptive (par périphrase).

Mots-clés: métaphore terminologique, domaine source, domaine cible, terminologie de l'enseignement supérieur, méthodes de traduction

Abstract: The article tackles the terminological metaphor within higher education specialized language. We analyse the main methods applied in the translation of these terminological units from English into Romanian and the socio-cultural and pragmatic factors that determine the degree of translatability of the metaphors.

Keywords: terminological metaphor, source domain, target domain, higher education terminology, translation methods

Introducere

Educația reprezintă un fenomen social definitoriu pentru umanitate, întrucât prin educație sunt formate și transmise experiențele cunoașterii care contribuie la o perfecționare continuă a societății în general și a fiecărui om în particular. Deși “modul de asumare a educației este diferit de la o comunitate la alta, de la un areal geografic la altul, de la o cultură la alta” (Albulescu, *Pedagogia comparată* 7), realitatea lumii contemporane a impus o convergență a modului de concretizare a educației. În prezent asistăm la un proces de internaționalizare a educației, în special la nivel de învățământ superior. Instituțiile de învățământ superior sunt antrenate într-un proces continuu de creștere a vizibilității internaționale, implementând noi strategii și abordări în paradigma educațională.

În acest context, traducerea specializată din domeniul educațional este de o importanță majoră, facilitând comunicarea dinamică și eficientă între diverși factori decizionali privind noile politici educaționale, între specialiștii care urmează să implementeze în mod adecvat reformele din domeniu. Pe de altă parte, traducerea în domeniul învățământului superior asigură accesul la informație relevantă pentru “consumatorul final”- studentul,

cel care are acces deschis la majoritatea documentelor din domeniu prin intermediul siturilor/ platformelor electronice. Prin urmare, de calitatea traducerii în domeniul educațional depinde gradul de comprehensiune și respectiv de aplicare sau adaptare a conținutului ideatic sursă la specificul contextului educațional local. Este de menționat faptul că în special prin traduceri oficiale din domeniul educației mulți termeni sunt oficializați și ulterior difuzați în textele autohtone. Prin urmare, impactul traducerii asupra evoluției terminologiei din domeniul învățământului superior este de netăgăduit. Aspectul terminologic este de o importanță primordială în traducerea din domeniul educațional, iar fără o analiză profundă a terminologiei învățământului superior din punct de vedere cognitiv și pragmatic, traducerea în acest domeniu poate duce la crearea unei limbi de lemn, în care expresia lingvistică este opacă, împiedicând comunicarea eficientă și coerentă în sfera învățământului superior.

O provocare aparte în cadrul traducerii specializate în domeniul educațional o reprezintă traducerea metaforelor terminologice, studiul nostru având drept obiectiv analiza principalelor metode de traducere, din engleză în română, a acestor tipuri de unități terminologice. Materialul faptic analizat a fost extras din corpusul paralel elaborat în baza textelor (rapoarte, ghiduri) publicate pe situl Comisiei Europene. Considerăm că exemplele analizate sunt relevante, întrucât traduceri oficiale deseori constituie sursă de informare oficială pentru vorbitorii de limba română – atât pentru specialiștii din domeniul educației, cât și pentru toți cei implicați în învățământul superior. Pe de altă parte, aceste traduceri reprezintă un punct de referință la nivel local și pot influența considerabil modalitatea de lexicalizare oficială a conceptelor din învățământul superior în limba română.

Natura conceptuală a metaforei

Metafora reprezintă un instrument – cheie în gândirea umană, care asigură producerea și fixarea conceptelor la nivel lingvistic. G. Lakoff și M. Johnson subliniază indispensabilitatea metaforei ca mijloc de creare a sistemului conceptual ordinar al omului, care îi permite să acționeze și să gândească – “our ordinary conceptual system, in terms of which we both think and act is fundamentally metaphorical in nature”¹ (*Metaphors we live*

1. Sistemul nostru conceptual, ce vizează gândirea și acțiunile noastre, este în esență de natură metaforică (trad. n.).

by 276). Mecanismul de formare a unei metafore ca instrument conceptual presupune asocierea unui concept deja fixat în gândirea și experiența umană cu un nou conținut semantic, astfel fiind lexicalizat un nou conținut cognitiv. D. Butiurcă subliniază implicațiile cognitive și socio-culturale ale metaforei, afirmând că “metaforele reconstruiesc un model de gândire, o corespondență conceptuală între două domenii diferite: domeniul-sursă (DS) și domeniul-țintă (DT)” (63).

Metafora, ca instrument de conceptualizare funcționează atât la nivel de limbaj general, cât și la nivel de limbaj specializat, ultima fiind denumită de specialiști metaforă terminologică.

I. Oliviera afirmă că, spre deosebire de metafora uzuală, metafora circumscrisă limbajelor specializate trebuie să prezinte “un ideal de intelectualizare care presupune precizie terminologică, sistematizare conceptuală și neutralitatea emotivă”² (*La métaphore terminologique sous un angle cognitif*).

I. Druță de asemenea pune în evidență rigorile cărora trebuie să răspundă o metaforă terminologică și anume: univocitatea, monoreferențialitatea, lipsa efectelor retorice și conotative, precizând că mediul natural de funcționare a unei metafore terminologice este discursul de specialitate și un mediu social circumscris (*Metafora terminologică* 25-26).

Considerăm că transparența semantică a metaforei terminologice de asemenea reprezintă un aspect cheie în funcționarea adecvată a acesteia în discursul specializat. Gradul de transparență semantică a metaforei terminologice depinde de gradul de familiaritate a publicului cu organizarea conceptuală a domeniului sursă. Cel mai facil acces spre conceptul din domeniul sursă o reprezintă experiență, în acest caz, transferul semantic conceptual al DS spre conceptul DT este descifrat în mod implicit. În cazul în care publicul nu este familiarizat cu modelul experiențial și cognitiv în baza căruia s-a făcut o astfel de analogie, metafora terminologică poate reprezenta un conținut semantic ermetic. Prin urmare, o primă dificultate în traducere metaforei terminologice ține de decodarea semantică a acesteia. Traducătorul trebuie să posede competențe enciclopedice vizând domeniul sursă, cât și competențe sociolingvistice, pentru a identifica corect conceptul vizat de metafora terminologică. Pe de altă parte, fiecare sistem lingvistic/terminologic prezintă particularități de lexicalizare a conținuturilor

2. “Ce type de métaphore vise un idéal d’intellectualisation, c’est-à-dire une précision terminologique, une systématisation conceptuelle et une neutralité émotive contrairement à la métaphore rhétorique”.

cognitive, iar un scenariu de organizare conceptuală care este viabil în limba și cultura sursă nu va fi mereu funcțional în limba și cultura țintă. Așadar, după descifrarea conținutului semantic al metaforei terminologice, traducătorul urmează să găsească o strategie adecvată de transpunere în sistemul terminologic țintă a noului conținut cognitiv, astfel încât lexemul creat să faciliteze fixarea și înțelegerea noului concept de către publicul țintă.

Traductibilitatea metaforei terminologice din domeniul educației

Limbajul educațional este unul bogat în metafore terminologice cu grad înalt de fixare conceptuală, în special în limba engleză. Gradul de traductibilitate al constructelor metaforice în limba română variază în funcție de implicațiile socioculturale pe care le circumscrie termenul sursă. Complexitatea traducerii metaforei terminologice constă în dublul transfer de ordin semantic: inițial transferul unui concept dintr-un domeniu sursă în domeniul țintă și ulterior transferul noului conținut cognitiv din limba sursă în limba țintă. Migrarea metaforei terminologice educaționale din limba engleză în limba română se realizează prin mai multe modalități.

a) O primă metodă de traducere este traducerea literală/ calchiera constructului metaforic englez. În acest caz atât publicul textului sursă, cât și publicul textului țintă activează conceptul prin aceeași imagine. În mod schematic vom reprezenta această modalitate în felul următor:

Ms —————> **Mț**

(Ms= metaforă sursă, Mț= metaforă țintă)

Metafora terminologică *open university* reprezintă un nou tip de instituție de învățământ superior, în care studenții sunt admiși fără calificări formale anterioare, iar procesul educațional se realizează la distanță, prin intermediul internetului (<http://dictionary.cambridge.org>). Focarul metaforic este adjectivul *open*, prin care se transferă în domeniul învățământului superior imaginea de *accesibilitate și lipsă de impedimente pentru accesul spre un anumit spațiu*. În limba română, traducătorul folosește corespondentul focarului metaforic – adjectivul *deschis*, creând o imagine, și respectiv, o metaforă terminologică echivalentă- *universitate deschisă*.

*Distance students who study at a ‘normal’ higher education institution, i.e. excluding institutions solely for long distance students such as **open universities**. (The European Higher Education Area in 2015: Bologna Process Implementation Report 283)*

*Studentii înscriși în programe de studiu la distanța într-o instituție „normală” de învățământ superior, adică sunt excluși studenții înscriși în instituțiile care oferă doar cursuri „la distanță”, cum ar fi **universități deschise**. (Spațiul european al învățământului superior în 2015: Raport privind implementarea procesului Bologna, 283)*

O altă metaforă terminologică care este transferată în sistemul terminologic educațional din limba română este *knowledge alliance*-*alianță a cunoașterii*. Termenul indică un nou concept apărut în domeniul educațional, și anume, colaborarea între instituțiile de învățământ superior și întreprinderi, în vederea racordării procesului educațional la cerințele de pe piața muncii (<http://iate.europa.eu>).

Analizând definițiile lexicografice ale lexemului englez *alliance* și ale corespondentului românesc *alianță*, observăm că acestea au un grad mare de suprapunere semantică, semnul în baza căruia focarul metaforic este transferat în limbajul educațional este – înțelegerea între două entități în vederea realizării unui obiectiv comun. Determinantul *knowledge/ ale cunoașterii* face referință la scopul acestor alianțe- de crearea a cunoștințelor ce se pliază pe necesitățile de pe piața muncii.

***Knowledge Alliances** are transnational, structured and result-driven projects, notably between higher education and business. (Erasmus + Programme Guide 2014, p. 110)*

***Alianțele cunoașterii** sunt proiecte transnaționale, structurate și bazate pe rezultate, în special între învățământul superior și mediul de afaceri. (Erasmus + Ghidul Programului 2014, p.117)*

Metafora *mobility flow* este tradusă în română prin *flux de mobilitate*.

*Forthcoming data on credit mobility should provide more information and allow a better assessment of **mobility flows** affecting EHEA countries both quantitatively and qualitatively. (The European Higher Education Area in 2015: Bologna Process Implementation Report 244)*

*Datele privind mobilitatea creditelor ar trebui să furnizeze mai multe informații și să permită o mai bună evaluare a **fluxurilor de mobilitate** care afectează țările din SEIS, atât cantitativ, cât și calitativ. (Spațiul european al învățământului superior în 2015: Raport privind implementarea procesului Bologna 244)*

Traducătorul a identificat un grad înalt de suprapunere semantică între lexemele *flow* și *flux*, ambele având ca prim sens ideea de mișcare continuă a unei cantități de ape. Astfel, se face o analogie cu numărul (mare) de persoane care circulă, se mișcă dintr-o țară în altă în scop educațional. Este de menționat că între lexemele *flow* și *flux* s-a stabilit o relație de corespondență a funcției de focar metaforic și în cadrul unor metafore terminologice din alte domenii specializate (*magnetic flow- flux magnetic, heat flow- flux de caldură, information flow- flux de informație*), acest fapt contribuind la decizia traducătorului de a transpune această metaforă fără modificări în limba română.

O altă metaforă terminologică care a fost tradusă prin calchiere este ***higher education landscape -peisajul învățământului superior***.

*Staff mobility has become a common feature of the **higher education landscape**. (Ibid. 257)*

*Mobilitatea personalului, a devenit o trăsătură obișnuită în **peisajul învățământului superior** (Ibid. 257)*

Analizând definițiile din dicționarele generale observăm că lexemele *landscape* și *peisaj* trimit la un concept comun, și anume reprezentarea grafică a unei părți din natură care poate fi cuprinsă cu privirea și are valoare artistică. În domeniul educațional se face analogie între aspectul integral, general al unui peisaj, care surprinde în același timp toate detaliile relevante și necesitatea unei astfel de priviri de ansamblu asupra realităților din domeniul învățământului superior. Totuși, în limba engleză lexemul *landscape* a dezvoltat sensul figurat de *trăsături distinctive ale unui domeniu de activitate* și este fixat în sintagme precum *healthcare landscape*,

employment landscape, *political landscape* (<https://en.oxforddictionaries.com>). Metafora *higher education landscape* s-a format prin analogie cu aceste unități lexicale, din acest considerent ea sună natural și are un grad înalt de transparență semantică pentru publicul vorbitor de limba engleză. Pe de altă parte, în limba română, lexemul *peisaj* trimite din punct de vedere semantic la domeniul picturii și geografiei, iată de ce metafora *peisajul învățământului superior* poate surprinde cititorul, sau chiar crea anumite incertitudini în descifrarea semantică a acesteia.

b) O altă metodă de traducere a metaforelor terminologice din domeniul educațional este crearea unui conținut metaforic parțial diferit. Chiar dacă termenul rămâne a fi un construct metaforic, totuși observăm o schimbare a punctului de vedere, metoda de traducere implicând procesul de modulație. În mod schematic vom reprezenta această modalitate în felul următor:

Ms1 —————▶ Mț2

(Ms= metaforă sursă, Mț= metaforă țintă)

Metafora terminologică engleză ***brain drain*** este una încetățenită atât în limbajul general, cât și în domenii specializate (economie, politică, sociologie). Multiplele oportunități de mobilitate pe care le implică sistemul învățământului superior explică relevanța acestui concept și pentru domeniul educațional. Lexemul *drain* are ca prim sens noțiunea de scurgere (a apei), iar sensul figurat dezvoltat este de *pierdere* (<https://en.oxforddictionaries.com>). Lexemul *brain* are în cadrul unității terminologice analizate un sens metonimic, reprezentând persoanele cu capacități intelectuale înalte. Așadar, se face o analogie între pierderea sau scurgerea apei cu pierderea persoanelor dotate. Metafora terminologică engleză are o conotație negativă explicită din cauza implicațiilor semantice ale focarului metaforic- *drain*. În limba română metafora sursă a fost tradusă prin *exodul competențelor*.

*Only awareness and capacity building in the home countries can sustainably reduce **brain drain**. (The European Higher Education Area in 2015: Bologna Process Implementation Report 237)*

*Numai cunoașterea și consolidarea capacității țărilor de origine pot reduce în mod durabil **exodul de competențe (brain drain)**. (Spațiul european al învățământului superior în 2015: Raport privind implementarea procesului Bologna 237)*

Deși sensul general este păstrat, totuși observăm o reconfigurarea a conceptului. Focarul metaforic al metaforei românești (*exod*) are nuanțe de sens diferite în comparație cu *drain*, și anume: ieșire, părăsire, imigrare (<https://dexonline.ro>), iar nuanța semantică de *pierdere* lipsește. Pe de altă parte, determinantul *competențe* prezintă un sens metonimic ca și determinantul englez (*brain*), însă sensul este diferit, în limba română specificându-se în ce constă valoarea persoanelor ce pleacă (persoanele care dețin competențe de diferit tip). O metaforă care se formează prin analogie cu *brain drain* este *brain gain*, acest fapt pune în evidență în mod clar conotația negativă a metaforei *brain drain*. În cazul acestei metafore, s-a aplicat traducerea literală, prin folosirea termenului corespondent al focarului metaforic (*gain- câștig*). Astfel, atunci când sunt în același context, metaforele ilustrează în mod explicit conotațiile pozitive și negative ale acestor procese:

[...]since it has a sustained effect on the host and home countries, can facilitate capacity building and cooperation and may lead to **brain gain** on the one side and **to brain drain** on the other. (Ibid.)

[...]deoarece aceasta are un efect susținut atât asupra țărilor gazdă cât și asupra țărilor de origine, poate facilita consolidarea capacității și cooperarea între țări și poate conduce la un **câștig de competențe**, pe de o parte, și la un **exod de competențe** pe de alta. (Ibid.)

Este de menționat că traducerea acestui concept în limba română variază la nivelul surselor lexicografice (*exodul de creiere*, *exodul de inteligență*, *migrația valorilor*, *export de materie cenușie*), fapt ce explică păstrarea termenului sursă între paranteze, în unele contexte.

În traducerea metaforei terminologice *learning pathway* de asemenea observăm fenomenul variației atât la nivel terminografic, cât și la nivel textual. Spre exemplu, în baza terminologică IATE (<https://iate.europa.eu>) sunt înregistrați doi termeni echivalenți pentru metafora terminologică sursă – *parcurs de învățare* și *traseu de învățare*. La nivel de corpus analizat, de asemenea identificăm aceste variante de traducere:

*Bologna texts have repeatedly emphasised that it is necessary to develop **flexible learning pathways**, to create opportunities for the recognition of prior learning [...]; (ibidem, p. 147)*

*Examples of strategic partnerships promotion of **flexible learning pathways**. (Erasmus + Programme Guide 2014, p. 246)*

*Textele de la Bologna au subliniat în mod repetat că este necesar să se dezvolte **trasee flexibile de învățare**, pentru a se crea oportunități pentru recunoașterea studiilor anterioare[...]; (ibidem, p. 147)*

*Exemple de parteneriate strategice de promovarea **parcursurilor de învățare flexibile**. (Erasmus + Ghidul Programului 2014, p. 253)*

Analizând trăsăturile semantice ale focarelor metaforice sursă (*pathway*) și țintă (*traseu*), observăm diferențe relevante, ceea ce indică o conceptualizare parțial diferită în limba română. Astfel, lexemul *pathway* are sensul direct de *cale, potecă pe care o persoană poate merge*, iar sensul figurat este *un set de acțiuni pe care o persoană le poate face* (<https://dictionary.cambridge.org>). Așadar, descifrarea metaforei *learning pathway* este facilitată de sensul figurat al lexemului, iar publicul poate face ușor o analogie între cele două concepte, *learning pathway* reprezentând un set de etape, acțiuni întreprinse de o persoană în procesul de învățare. Pe de altă parte, în limba română lexemul *traseu* nu dezvoltă sensuri figurate, înregistrând următoarele sensuri: *drum pe care îl parcurge (în mod permanent) un vehicul sau o persoană; rută ♦ Linie, direcție pe care o are un drum, o cale ferată etc. ♦ Distanță marcată care trebuie străbătută de concurenții la o probă sportivă* (<https://dexonline.ro>). Observăm prezența nuanței semantice de repetitivitate și prestabilire a drumului, în comparație cu *pathway*. Așadar, constructul metaforic țintă *traseu de învățare* nu transpune cu exactitate conceptul sursă, or, fiecare persoană are oportunitatea de a alege din multitudinea de opțiuni de instruire oferite de sistemul educațional, pe cea care se potrivește cu obiectivele și scopurile sale. Lexemul *parcurs* este o variantă de traducere mai apropiată de termenul sursă, întrucât lipsește nuanța de sens a repetitivității drumului, sensul indicat în DEX 2009 (<https://dexonline.ro>) fiind: *faptul de a parcurge o distanță, un drum etc.; (concr.) drum, traseu pe care îl străbate sau pe care trebuie să-l străbată cineva sau ceva pentru a ajunge de la un punct la altul*.

Prin urmare, în cazul traducerii unei metafore prin metaforă, se impune o analiză detaliată a nuanțelor de sens ale lexemelor ce reprezintă focarul

metaforic, pentru a crea un conținut cognitiv țintă, care reflectă cât mai clar și transparent conceptul și nu denaturează sensul termenului sursă.

c) O altă metodă de traducere a metaforei terminologice din domeniul educațional este traducerea prin perifrază. În acest caz traducătorul traduce în mod descriptiv conținutul semantic al metaforei terminologice sursă, iar termenul țintă nu mai reprezintă un construct metaforic. În mod schematic vom reprezenta această modalitate în felul următor:

Ms —————> Pț

(Ms= metaforă sursă, Pț= perifrază țintă)

Acest fapt este explicat prin tiparele lingvistice și culturale diferite în care este lexicalizat conținutul semantic, or, ceea ce este recunoscut și înțeles într-o limbă nu poate fi mereu transpus în aceeași formă într-o altă limbă, deoarece nu va fi relevant din punct de vedere cognitiv, lingvistic și extra-lingvistic. Spre exemplu, metafora terminologică **home university** este creată în limba engleză grație polisemantismului lexemului *home*, acesta indicând atât o locuință, casă, cât și apartenența unei persoane la un anumit spațiu. Astfel, conținutul semantic al metaforei terminologice este transparent pentru publicul vorbitor de limba engleză, *home university* semnificând universitatea unde persoana a căpătat statutul de student. În limba română însă, lexemul *casă* nu prezintă nuanță de sens de *apartenență*, iată de ce în traducere se optează pe sintagma prepozițională **universitate de origine**, termenul țintă fiind astfel unul adecvat și transparent pentru publicul țintă.

The home universities and the individual staff must agree on the programme of lectures to be delivered by the visiting teachers [...] (Erasmus Mundus 2009-2013 Programme Guide, p. 53)

Universitățile de origine precum și membrii personalului acestora trebuie să convină asupra programului de cursuri recunoașterea studiilor anterioare [...] (Erasmus Mundus 2009-2013 Ghidul Programului, p. 53)

Termenul *job shadowing* ar putea fi calificat drept o “metaforă terminologică moartă” (W. Grey, *Metaphor and meaning*), întrucât locutorul vorbitor de limba engleză practic nu sesizează caracterul metaforic al termenului. Totuși, analizând sensurile lexemului *to shadow*, observăm că sensul secundar *a observa îndeaproape, a urmări*, s-a format prin

metaforizarea primului sens- *a umbri* (<https://en.oxforddictionaries.com>). Pentru traducerea acestui termen traducătorul lexicalizează prin perifrază sensul secundar al lexemului *to shadow- a observa*, termenul țintă format fiind *activități de / perioadă de observare directă la locul de muncă*.

*In the frame of their Strategic Partnership they organise transnational meetings of staff to exchange practices and design the project, as well as carry out **job shadowing** and professional development activities of youth workers. (Erasmus + Programme Guide 2014, p. 246)*

*În cadrul parteneriatului strategic, se organizează reuniuni transnaționale ale personalului pentru a face schimb de practici și a elabora proiectul, precum și pentru a desfășura **activități de observare directă la locul de muncă** și de dezvoltare profesională a lucrătorilor de tineret. (Erasmus + Ghidul Programului 2014, p. 256)*

Concluzie

În urma studiului realizat putem conchide că în traducerea metaforelor terminologice trebuie să se țină cont de funcția referențială a acestora, iar metoda de traducere trebuie să contribuie la asigurarea transparenței semantice a conceptului vizat. În cazul în care modelul experiențial și cognitiv are un caracter universal, focarele metaforice pot fi traduse prin termenii corespondenți în limba țintă, astfel metafora sursă va fi tradusă literal în limba țintă. În cazul în care lexemele în baza cărora s-a format constructul metaforic prezintă nuanțe de sens relevante diferite, traducătorul trebuie să găsească un alt lexem pentru funcția de focar metaforic, care va fi adecvat pentru sistemul lingvistic și terminologic al limbii țintă. Atunci când nu este posibilă traducerea unei metafore prin metaforă, o strategie viabilă pentru sistemele terminologice, inclusiv pentru terminologia din domeniul educației, este traducerea descriptivă (prin perifrază).

O altă concluzie la care am ajuns în urma studiului este că descifrarea metaforelor terminologice engleze din domeniul educațional este facilitată de dezvoltarea sensurilor figurate ale lexemelor cu funcție de focar metaforic. Așadar, traducătorul/terminologul trebuie să evalueze minuțios nuanțele semantice ale lexemului românesc, pentru a decide dacă acesta poate deveni un eventual focar metaforic în termenul țintă.

Bibliografie

- Albulescu, Ion, *Pedagogia comparată: fundamente teoretice și cadre metodologice*, Iași, Institutul European, 2016.
- Butiurcă, Doina, *Lingvistică și terminologie: hermeneutica metaforei în limbajele specializate*, Iași, Institutul European, 2015.
- Druță, Inga, «Metafora terminologică», în *Limba Română*, n° 5-6, 2008, p. 23-27.
- Grey, Wiliam, «Metaphor and meaning», în *Minerva- An Internet Journal of Philosophy*, v.4, 2000. <http://www.minerva.mic.ul.ie/vol4/> (accesat pe 20 martie 2019).
- Lakoff, George, Johnsen, Mark, *Metaphors we live by*, Chicago, University of Chicago Press, 2003.
- Oliveira, Isabelle, «La métaphore terminologique sous un angle cognitif», în *Meta*, vol. 50, n° 4, 2005. <https://doi.org/10.7202/019923ar> (accesat pe 25 decembrie 2018).
<https://dexonline.ro>
<https://dictionary.cambridge.org>
<https://en.oxforddictionaries.com>
<https://iate.europa.eu/>

Sursele exemplilor

- European Commission/EACEA/Eurydice, *The European Higher Education Area in 2015: Bologna Process Implementation Report*, Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2015, https://eacea.ec.europa.eu/sites/eacea-site/files/european_higher_education_area_bologna_process_implementation_report.pdf (accesat pe 18 martie 2017).
- European Commission, *Erasmus + Programme guide, 2014*, https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/resources/programme-guide_en (accesat pe 20 martie 2017).
- European Commission, *Erasmus-Mundus 2009-2013. Programme Guide*. https://eacea.ec.europa.eu/sites/2007-2013/erasmus-mundus-programme_en (accesat pe 12 martie 2017).
- Comisia Europeană. *Erasmus + Ghidul programului*, 2014, https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/resources/programme-guide_ro (accesat pe 20 martie 2016).
- European Commission, *Erasmus-Mundus 2009-2013. Ghidul programului*. https://eacea.ec.europa.eu/sites/2007-2013/erasmus-mundus-programme_ro (accesat pe 12 martie 2016).
- Comisia Europeană/EACEA/Eurydice, 2015. *Spațiul european al învățământului superior în 2015: Raport privind implementarea procesului Bologna*. Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, http://publications.europa.eu/resource/cellar/91f926b2-6965-4abe-a1be-600903e4df93.0002.01/DOC_1 (accesat pe 18 martie 2017).